RECTOREM
ACADEMIAE. MAGNIFICVM
PROCERES. VTRIVSQVE. REIPVBLICAE
GRAVISSIMOS
IVXTA. CVM. CIVIVM. ACADEMICORVM
CVIVSVIS. ORDINIS. CORONA

AD. AVDIENDAM

ORATIONEM

QVA

DEMANDATAM. SIBI. AVCTORITATE
PVBLICA

PROFESSIONEM. MORALIVM
ET
POLITICES. ORDINARIAM

AD. DIEM. XX. IVL. MDCC XII.

H. L. Q. C.

AVSPICABITVR

QVA. DECET. OBSERVANTIA. ET. HVMANITATE
INVITAT

GOTTLOB. FRIDERICVS. JENICHEN
P. P.

30

Biblioteca Nazionale NAPOLI

Digitized by Google

A. Ω.

NOn nudius tertius demum in ſcholis Philoſophorum excogitatum, ſed a Menedemo Eretrienſi, & ab Ariſtone Chio, & ab Apollophane & a Megaricis, ſparſum ſubinde in fragmentis ſuis ſapientiæ diuinioris ſcitum eſt: VIRTVTEM, *quoad eſſentiam & in ſe ſpectatam, non niſi eſſe* VNAM. De Menedemo & Ariſtone, ſapientiæ Magiſtris antiquiſſimis, memoriæ hoc poſt Laërtium & Tullium prodidit *Plutarchus* Chæronenſis, quando, ὁ Μενέδημος, (*a*) ait, ὁ ἐξ Ἐρετρίας ἀνῄρει τῶν ἀρετῶν καὶ τὸ πλῆθος, καὶ τὰς διαφορὰς, ὡς μιᾶς ἔυσης καὶ χρωμένοις πολλοῖς ὀνόμασι. τὸ γὰρ αὐτὸ σωφροσύνην καὶ ἀνδρείαν καὶ δικαιοσύνην λέγεσθαι, καθάπερ βροτὸν καὶ ἄνθρωπον, *Menedemus, cui patria fuit Eretria, virtutum & multitudinem ſuſtulit & differentias, quod vnam eſſe arbitraretur, quæ diuerſis vteretur nominibus. Idem enim dici temperantiam, & fortitudinem, & juſtitiam, quomodo idem ſunt mortalis & homo*, ſeu vt Xylander vertit, *gladius & enſis.* Ἀρίστων δὲ ὁ Χῖος, pergit, τῇ μὲν ὀυσίᾳ μίαν καὶ αὐτὸς ἀρετὴν ἐποίει, καὶ ὑγείαν ὠνόμαζε· τῷ δὲ πρός τι πως διαφόρους, καὶ πλείονας, *Ariſto autem Chius* vnicam *& ipſe quod ad ſubſtantiam attinet*, virtutem *fecit, ac* ſanitatem *adpellauit:* certarum autem reſpectu rerum plures. Cui Plutarchi teſtimonio licet refragari videatur locus *Laërtii* (*b*) vbi de Ariſtone verba faciens, ἀρετὰς, inquit, οὔτε πολλὰς εἰσῆγεν, ὡς ὁ Ζήνων, οὔτε μίαν πολλοῖς ὀνόμασι καλουμένην (ὡς οἱ Μεγαρικοὶ) ἀλλὰ

)(2 καὶ

(*a*) comment. de virtute morali p. m. 440. add. *Stanlejus* P. III. hiſt. Phil. c. II. p. 274. ed. lat. (*b*) in vita Ariſtonis L. VII. ſegm. 161. add. *Menagii* obſeruat. h. l.

Digitized by Google

καὶ τὸ πρός τι πῶς ἔχειν, virtutes neque multas inuexit, vt Zeno, neque vnam, *quæ multis adpellatur nominibus, vt Megarici, ſed & quod ad aliquid referantur, habere:* tamen vel ex hoc ipſo loco conſtat, quod Megarici, quorum parens Euclides erat, eandem cum Menedemo ſententiam tenuerint; deinde vero ipſa addita vox *τῇ οὐσίᾳ* Plutarchum Laërtio ſatis reconciliat. Aſt Apollophanem, Ariſtonis diſcipulum, idem cum Menedemo & Megaricis de vnitate virtutis ſenſiſſe, hancque *prudentiam* adpellaſſe, ex eo *Gaſſendus (c)* Laërtii loco *(d)* refert, vbi, Παναίτιος, infit, *δύο φησὶν ἀρετὰς, θεωρητικὴν καὶ πρακτικήν· ἄλλοι δὲ τρεῖς, λογικὴν, καὶ φυσικὴν, καὶ ἠθικήν· τέτταρας δὲ οἱ περὶ Ποσειδώνιον· καὶ πλείονας, οἱ περὶ Κλεάνθην, καὶ Χρύσιππον, καὶ Ἀντίπατρον. ὁ μὲν γὰρ Ἀπολλοφάνης μίαν λέγει, τὴν φρόνησιν, Panætius duas poſuit virtutes, contemplatiuam & actiuam. Alii tres, rationalem, naturalem & moralem. Quatuor Poſidonius; plures Cleanthes, Chryſippus & Antipater.* Apollophanes *vero* vnam *dicit virtutem, prudentiam.* Et cum Zeno Cittieus, Stoicæ ſectæ dux & auctor, *prudentiam,* virtutem illam veterum principem & vnam, dum in diſtribuendis rebus verſatur & ſuum cuique tribuit, juſtitiam, dum vero res eligit aut fugit, temperantiam, & dum aduerſa ſuſtinet, fortitudinem, teſte *Plutarcho (e)* nuncupaſſet: factum inde eſt, vt vniuerſa propemodum Stoicorum ſecta, conſpiratione velut vnita, paradoxon iſtud veritati non aduerſum ſibi commune *(f)* fecerit: *τὰς ἀρετὰς ἀντακολουθεῖν ἀλλήλας, καὶ τὴν μίαν ἔχοντα πάσας ἔχειν, virtutes eſſe inter ſe copulatas, vt, qui vnam habet, omnes habeat;* eoque ipſo declarauerit, ſe ab illa aliorum opinione de vnitate virtutis non eſſe prorſus alienam. Transmittere annisi ſunt hoc paradoxon ad poſteritatem *Tullius* & *Seneca* magno ſtudio, quorum ille bono viro non meliorem, nec temperante temperantiorem, nec forti fortiorem eſſe *(g)* adfirmat, *quia vna virtus eſt, conſentiens cum ratione & perpetua conſtantia. nihil huic addi poteſt, quo magis virtus ſit; nihil demi, vt virtutis nomen relinquatur.* Jungi poteſt huic loco alter *(h)*, in quo a ſe ipſo id ſæpius diſputatum Marcum filium commonet, quod *qui vnam virtutem habeat, omnes habeat, quodque qui vnam confeſſus fuerit ſe non habere, nullam ſit habiturus.* Gemina habet *Seneca* in variis locis epiſtolarum ſuarum,

(c) animadv. in lib. X. Laërtii de mor. phil. Epic. p. m. 1437. (d) in vita Zenonis lib. VII. ſegm. 92. (e) l. c. p. 441. (f) *Lipſius* manud. ad Phil. Stoic. L. III. diſſ. IV. (g) Parad. III. ed. Græv. p. 199. (h) ex lib. III. Qu. Tuſcul. c. 32.

Digitized by Google

arum, ex quibus vel vnicus iſte (*i*) ſufficiat: *Vna inducitur humanis virtutibus regula; vna enim eſt ratio recta, ſimplexque. Nihil inuenies recto rectius; non magis, quam vero verius, temperato temperatius. Omnis in modo virtus eſt. Quid accedere perfecto poteſt? nihil.* Immo dixerim, quod & Socrates & Plato & Ariſtoteles veritatem hujus placiti diſſimulare prorſus non potuerint, vtut ratione actionis externæ & pro conceptu noſtro plures virtutes aſſeruerint. De Socrate, quem primum philoſophiam moralem induxiſſe, & velut e cœlo in terram deuocaſſe, vetus hiſtoria tradit, ipſe *Stagirita* (*k*) ita loquitur: *Socrates partim recte quærebat, partim errabat. Nam quod virtutes omnes prudentias eſſe putabat, in hoc* [juxta Ariſtotelem] *errabat; quod autem eas non vacare prudentia arbitrabatur, pulchre dicebat.* Sic etiam Platonem, Academiæ veteris principem, ſub *prudentiæ* itidem idea communi & generica virtutem omnem ſibi ſuisque repræſentaſſe, præter Marſilium Ficinum in Menone *Apulejus* innuit, quando placitis Platonis etiam hoc (*l*) adnumerat: *Vnimodam eſſe virtutem: quod bonum ſuapte natura adminiculo non indiget.* Et quanquam Ariſtoteles, perinde ac Epicurus, adverſa ſemper cum Stoicis fronte pugnans, virtutes inter ſe connexas (*m*) neget, *cum poſſit contingere, vt idem prudens ſit ac juſtus, qui intemperans tamen eſt incontinensue:* proxime tamen ad laudatam antea Stoicorum aliorumque veterum, quorum alioquin deriſor erat perpetuus, mentem accedit, quando partim virtutem in genere per *habitum electiuum circa mediocritatem, quam vir prudens præſcripſerit*, definit; partim *juſtitiam vniuerſalem* eam paſſim virtutem eſſe dicit, *quæ virtutes in ſeſe reliquas complectatur omnes.* Ex quibus manifeſtum, quod aliam forte Stagirita ſententiam mente fouerit, quam verbis expreſſit; quodque adeo *Scholaſticorum* turba incondita non tam ejus, quam Thomæ Aquinatis auctoritatem fuerit ſecuta, quando virtutes *ſpecie* diſtinctas & excellentia diſpares dictitauit. Cumque eadem aciem & induſtriam *Arnoldi Geulincxii*, Philoſophi Bataui alioquin præſtantiſſimi, ſubterfugere minime potuerint: miror profecto, quod eo tamen jactantiæ fuerit abreptus, vt neminem præter ſe Philoſophum egiſſe, ſeque vnum puræ putæ rationis naturalis acu veram virtutis indolem & vnitatem tetigiſſe (*n*) incautior glorietur: *Quid ergo,* exclamans? *His omnibus, tum gentilibus, tum*

)(3

(*i*) epiſt. LXV. (*k*) lib. VI. Nicomach. cap. vlt. (*l*) L. II. de habit. doctr. Plat. p. 15. ed. Elmenhorſt. (*m*) teſte *Laërtio* L. V. ſegm. 31. (*n*) in præf. ethices ſuæ.

Digitized by Google

tum Chriſtianis, vnus ego ſubtilior? Neque enim annexum microſcopiorum recentius inuentorum exemplum a jactantiæ ipſum ſuſpicione ſatis liberat, cum gentiles & Chriſtianos conjungat. Præterea mirari itidem ſubit, qui fieri potuerit, vt inane iſtud *Jeſuitarum* commentum, quo actionem in ſe turpem & fœdam, per *intentionem* tamen bonam, legique conformem, fieri poſſe comminiſcuntur, tam altas paſſim radices egerit, cum tamen eidem vnitas virtutis, & commune illud Moraliſtarum cordatiorum pronunciatum: *quod bonitas actionum moralium omnis in puncto conſiſtat*, manifeſto *(o)* reclamet. Sane ſi virtus in ſe & eſſentia ſua ſpectata nihil aliud eſt, [*] quam propoſitum & ſtudium animi perpetuum ac indefeſſum, actiones ſuas omnes ad voluntatem DEI, quam vel recta ratio, vel diuinior reuelatio manifeſtat, componendi; jam autem hujusmodi animi propoſitum & ſtudium non niſi vnum eſſe queat; eſt enim dictamen rationis, quæ in ſe vna eſt, & a reuelationis lumine perfectiori ſaltim magis magisque perficitur: hac de cauſſa virtus pro objectorum diuerſitate ſe diuerſimode quidem exerit, horumque intuitu varias ſortitur denominationes, generaliori voce *officia* dictas, *(p)* ſed tamen in ſe *vna* eſt, vtut non *vnica*. Etenim quando hoc propoſitum & ſtudium animi ſe per officia DEO, auctori & conſeruatori rerum omnium, cultu vel interno vel externo exhibenda exerit, ſolemniori denominatione pietas; quando in affectuum regimine, & cibi potusque, aliarumue rerum, quæ nos circumſtant, vſu rectius moderando occupatum eſt, temperantia; & quando ſe in officiis erga alios vel maxime ad voluntatem Numinis conformat, juſtitia dici conſueuit, & ſic per reliqua. Et cum veræ virtutis laudem ac habitum nemo vere ſibi vindicare queat, *(q)* qui in pactis ſeruandis neminem lædit, ſed tamen intemperantiæ in cibo, potu & venere eſt negligens; aut qui

[*] Ita rectius longe virtutem definiri arbitror, quam ſi eam vel per *propoſitum animi faciendi ea, quæ* ratio *facienda decreuerit*, cum Carteſianis; vel per *amorem rationalem* cum Viro quodam ſummo definiueris, cum *rationis terminus* adhuc valde obſcurus ſit, id quod vitium eſt claræ & diſtinctæ definitionis: neque ſatis conſtet, num is *ſubiectiue* pro intellectu ratiocinante, num *objectiue* pro principiis rationis, juxta quæ intellectus ratiocinatur, hoc loco ſumatur; vt taceam rationis corruptæ cum recta commixtionem.

(o) conf. *Montaltius* in litt. prouinc. epiſt. VII. p. 283. ſeqq. & *Wendrockii* notæ ad h. l. (p) conf. *Gener. Buddeus, Acad. Jenenſ. decus*, in inſtit. Phil. pract. P. I. c. IV. §. LXIII. & LXIV. add. inſtit. Theol. mor. P. I. cap. I. ſect. IV. §. CXLI. (q) conf. *d'Eſprit* de la fauſſeté des vertus humaines paſſim.

Digitized by Google

qui liberalitatis talismodi eſt diribitor, vt plus accipiat, quam eſt largitus; neuter enim propoſitum habet, ſe ad voluntatem DEI componendi: hinc non *Tullii* modo, doctoris hac in re grauiſſimi, *(r)* monitis, ſed florentiſſimorum ſæpe regnorum, in pejus ruentium, exemplis edocemur, quod ſi officia virtutum a ſe inuicem diuellantur, neque prudentia, quæ circa vtilitatem ſtatus verſatur, cum juſtitia & vera animi honeſtate ac pietate copuletur, nemo mortalium veræ virtutis poſſeſſor exiſtat, nec ulla Reſpublica vere felix & beata perſtet. Centrum circuli refert virtus, quod vnum eſt reapſe, ſed varium & multiplex intuitu linearum, quæ ab eo ſeſe circum circa in omnes peripheriæ regiones diffundunt. Et vti diuerſæ intelligendi, volendi, imaginandi, & reminiſcendi operationes non animam in homine diuerſam, nec diuerſæ vrendi, calefaciendi & lucendi vires ignem diuerſum; aut diuerſa jura majeſtatica multiplicem majeſtatem efficiunt: ita virtus ſemper vna exiſtit, vtut diuerſa ejus dentur officia, vel ad DEVM, vel ad noſmetipſos, vel ad alios referenda. Confirmat hactenus aſſertam philoſophiæ moralis doctrinam partim ſacrarum litterarum auctoritas, quæ virtutem illam vnam mox per *ſapientiam,(s)* mox per *timorem Domini, (t)* mox per *juſtitiam* aut *charitatem, (u)* mox per *vitæ ſanctimoniam, (w)* generatim definit; partim patrum eccleſiæ conſenſus, quos inter *Ambroſius, (x) Gregorius (y)* & *Macarius, (z)* vnam pariter virtutem eſſe, ſed opinione vulgi ſejunctam condocent; cum qui vna deſtituitur virtute, ipſius gentilis ſapientiſſimi *(aa)* effato, omnibus deſtituatur neceſſe ſit. Atque hoc veræ virtutis veræque felicitatis ſtadium eo cordatius, eoque ſtudioſius omnes veræ ſapientiæ cupidos ingredi adhortabor, quo certiori prouidentiæ diuinæ documento factum, vt poſt fatum præmaturum viri longiori vita digniſſimi, JO. CHRISTIANI SCHELLII, in jure vtroque Doctoris, & Moralium ac Politices Profeſſoris in hac Academia non incelebris,

Sereniſſimus Princeps ac Dominus, Dominus CHRISTIANVS, Dux Saxoniæ, Juliæ, Cliviæ,

(r) L. III. de Off. c. 7. & alibi pluries. (s) Job. XXVIII, 12.—28. (t) Pſalm. XIX, 10. Sir. I, 16. (u) Pſ. XLV, 8. Rom. XIII, 10. (w) Heb. IX, 8. (x) lib. I. de Off. c. 27. (y) lib. XXII. Moral. (z) de cuſtodia cordis cap. VIII. p. 7. (aa) Cic. lib. III. Qu. Tuſc. c. 32.

Digitized by Google

viæ, Montium, Angriæ & Weſtphaliæ, Landgravius Thuringiæ, Marchio Miſniæ, Superioris item ac Inferioris Luſatiæ, Comes Principalis Hennebergicus, Comes Marcæ, Rauensbergæ & Barbiæ, Dynaſta in Rauenſtein, &c. Dominus & Nutritius Academiæ noſtræ indulgentisſimus, mihi morum ſtatusque prudentiam docendi prouinciam, quam clementiſſime demandauerit, eademque gratioſiſſima PRINCIPIS MEI SVMMI & OPTIMI voluntas REGIA & ELECTORALI AVCTORITATE nec non RELIQVORVM NVTRITIORVM SERENN. CONSENSV confirmata fuerit. Cui muneri obeundo cum ex inſtituto majorum *orationem ſolemnem* de *honeſtatis, juſtitiæ & vtilitatis foedere arctiſſimo*, velut genuino veræ & vnæ virtutis indicio, ad proximum *Mercurii* diem *hora IX.* in acroaterio majoris Principum Collegii præmittere conſtituerim, ad nexum ſimul vniverſæ Philoſophiæ moralis, quam cum DEO traditurus ſum in ſcholis meis, ſimul commonſtrandum: idcirco *RECTOREM ACADEMIAE MAGNIFICVM, Proceres Reipublicæ Vtriusque dignitate meritisque grauiſſimos, & omnes bonæ mentis virtutisque Fautores*, juxta cum *generoſiſſimorum nobiliſſimorumque Virorum juuenum*, qui in ſpem & decus patriæ ſapientiæ veræ penes nos litant, *concione*, qua decet, animi obſeruantia & humanitate veneror, atque obteſtor, vt actum hunc præſentiæ ſuæ auctoritate & ſplendore cohoneſtare ne dedignentur, omnem adfectum & amorem tantum officiis ſtudiisque deuinctiſſimis demerendi promptitudinem viciſſim a me expectaturi. P. P. in Academia Lipſienſi Dom. VIII. Trin. A. MDCCXII.

LIPSIÆ, LITTERIS TITIANIS.

VA11523628

Digitized by Google